

Skrattnås

Klockljud

Kentsk tärna

Vindö

På Vindö breder vidsträckta kusthedar ut sig. Karaktärsväxten nummer ett är ljungen. När den blommar på sensommaren färgas Vindös marker i vackert rosalila nyanser. På öns norra del dominerar torra, sandiga marker, i söder finns frodiga strandängar.

Ramnö

På Ramnö möts du av öppna kusthedar med ljung. På hedarna växer också rikligt med klockljud. I norr finns fina sandstränder, i söder dominerar klippor. Högst uppe på ön finns en damm.

Hällesö

Liksom Ramnö domineras Hällesö av öppna kusthedar med ljung. Här finns också en del björkdungar.

Kalvö

På Kalvö vandrar du genom öppna till halvöppna betesmarker. Här finns också små trädgångar och på våren breder vitsippemattor ut sig under trädens kala grenverk. För den badsugne finns en fin badvik på öns södra del. På öns norra del finns en stor koloni med skrattnås, som vissa år får sällskap av kentska tärnor. För att inte störa fåglarnas häckning får man inte vistas på öns nordligaste del under perioden 1/3–30/6 (se karta).

Brokö

Brokö är en av flera öar i skärgården som har en fin badstrand. Den hittar du på öns nordvästra del. På Brokö är det dessutom tillåtet att tälta i enlighet med allemansrätten. Det är en härlig upplevelse att vakna upp mitt ute i skärgården och börja dagen med ett morgondopp!

Ramnö

Kalvö

Vindö

Igenväxning – ett hot mot mångfald

Bete, bränning och vedtäkt har i hundratals år präglat det halländska kustlandskapet. Men de öppna kusthedar som förr var en vanlig syn har på senare år växt igen. Orsakerna har varit flera. Behovet av ved och ljung för uppvärmning och matlagning minskade, jordbruket rationaliserades och kvävenedfall från luften orsakat av människan ökade. Igenväxningen har trängt undan många av det öppna landskapets djur och växter som därför blivit alltmer sällsynta.

GRACE-projektet

2010 startade det EU-finansierade projektet GRACE (Grazing and Restoration of Archipelago and Coastal Environments), ett samarbetsprojekt mellan länsstyrelserna i Västra Götaland, Halland, Blekinge och Stockholm. Syftet med projektet har varit att restaurera igenväxta betesmarker på svårtillgängliga platser, som öar. I Hallands län har drygt 90 hektar restaurerats fram till 2015. Förutom på Vindö, Brokö och Kalvö i Kungsbäckafjorden har röjning utförts på Balgö, Vendelsöarna samt Öckerö och Mönster utanför Onsala. På Mönster, Öckerö, Brokö och Vindö har även naturvårdsbränningar utförts.

Bränning av röjda buskar är en del av det restaureringsarbete som pågått inom EU-projektet GRACE 2010-2015.

Välkommen till Kungsbäckafjorden

Sol, bad och fiske lockar årligen tusentals besökare till Kungsbäckafjordens naturreservat. Här kan man njuta av vacker halländsk kustnatur med ljunghedar, strandängar och kala klippor. På de större öarna betar får, vilket håller landskapet öppet. Reservatets natur rymmer ett rikt växt- och djurliv. Till exempel har fler än 240 fågelarter observerats i fjordens olika miljöer. Mångfald finner man också under ytan, i vidsträckta ålgräsängar och på algklädda klippbottnar.

Hitta hit: Kungsbäckafjordens öar nås endast med båt.

Föreskrifter för besökare finns på länsstyrelsens hemsida samt på skyltar i reservatet.

Länsstyrelsen Halland
• tel. 010-224 30 00
• www.lansstyrelsen.se/halland

Naturreservatet Kungsbäckafjorden är 5247 hektar stort, varav cirka 500 hektar är öar och land, och bildades 2005. Syftet med reservatet är bland annat att skydda och förstärka de marina biotoperna, förstärka områdets betydelse som reproduktions- och uppväxtområde för vilda djurarter, bevara de angränsande havsstrandängarna med dess rika fågelliv samt att göra området attraktivt för det rörliga friluftslivet. Området ingår i Natura 2000, EU:s nätverk av skyddade områden.

Foldern har medfinansierats av EU:s Life+-fond och Naturvårdsverket i "GRACE-projektet" – Bete och restaurering av skärgårdsöar.

© Produktion: Naturcentrum AB, Stenungsund 2015. Foto miljöer Länsstyrelsen Halland. Foto kentsk tärna: S. Hage. Foton övriga arter: Naturcentrum AB. Illustrationer: P. Elfman (tofsvipa), M. Holmer (salskrake) och N. Forshed (övriga).

GRACE-öar

Inom GRACE-projektet har flera öar i Kungsbäckafjorden restaurerats:

Brokö

All planterad tall, gran och svarttall har tagits bort under 2013-2015. Under 2015 utfördes dessutom naturvårdsbränning av 2 hektar.

Kalvö

Högväxta enbuskar och merparten av all björk har tagits bort under 2013-2014.

Vindö

Enbuskar och björk har tagits bort under 2013-2014. Under 2014 utfördes dessutom naturvårdsbränning av 12 hektar.

Bilderna visar ett område på Vindö före och efter röjning och bränning – en dramatisk ändring av landskapsbilden! Efter restaureringen är markerna åter tillgängliga, såväl för oss människor som för arter som trivs i öppna, solbelysta marker.

Hällar och hedar

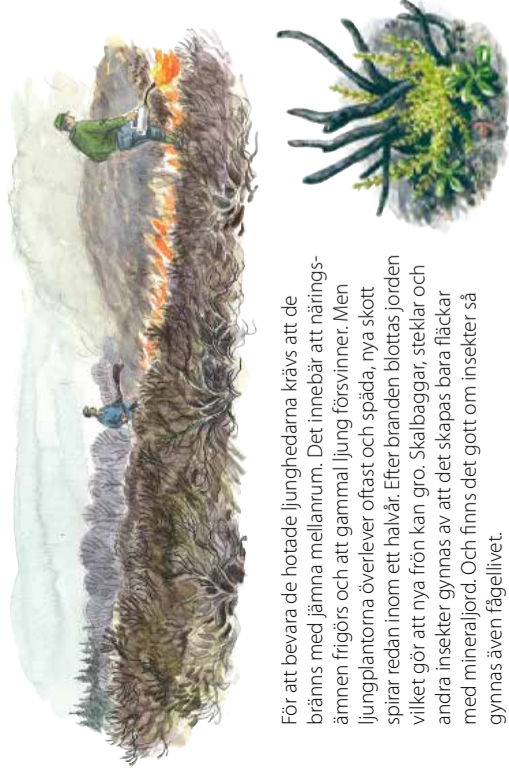
Naturen på Kungsbackafjordens öar är typisk för den Halländska kusten. Här dominerar karga hällmarker och öppna kusthedar. Hällmarkerna finner man främst på öarnas sydsidor, där vindens påverkan är som starkast. Vegetationen är sparsam och koncentrerad till små skrevor och klävor. Till karaktärsarterna hör styvmorsviol, gul fetknopp och trift. På öarnas norra delar breder öppna gräs- och ljunghedar ut sig och här växer ljung, klockljung med flera.

Bete och bränning

Reservatets större öar är gamla utmarker, som använts för bete i generationer. I det traditionella jordbruket var ljungbränning en vanlig metod för att förbättra betet. Bränningen skapade ljung som var späd och välsmaklig för betesdjuren. Genom att bränna lagom stora ytor varje år skapades en mosaik av ljung av olika ålder och fläckar med örter och gräs. På så vis fick djuren bete året om. På sommaren betades späd ljung och örter och på vintern gammal ljung, sly och buskar.

Nödvändig skötsel

Ljungbränning ingår idag som en del av reservatets skötsel. När man bränner en ljunghed gynnas ljungens och andra typiska ljunghedsarters förnyring. Samtidigt hålls många av deras konkurrenter, som träd och buskar, tillbaka. Bete är en annan viktig del i skötselarbetet. De större öarna betas idag av får. Genom djurens bete och tramp hålls återväxten av buskar och sly under kontroll. Konkurrenssvaga växter får då en chans att etablera sig, vilket gör att artrikedomen blir större. Bete och ljungbränning är en förutsättning för att bevara de öppna ljunghedarna. Genom aktiv skötsel bibehålls det historiska landskapet tillsammans med alla de djur och växter som hör hemma där.

För att bevara de hotade ljunghedarna krävs att de bränns med jämna mellanrum. Det innebär att näringsämnen frigörs och att gammal ljung försvinner. Men ljungplantorna överlever oftast och späda, nya skott spirar redan inom ett halvår. Efter bränden blottas jorden vilket gör att nya frön kan gro. Skalbaggar, steklar och andra insekter gynnas av att det skapas bara fläckar med mineraljord. Och finns det gott om insekter så gynnas även fågellivet.

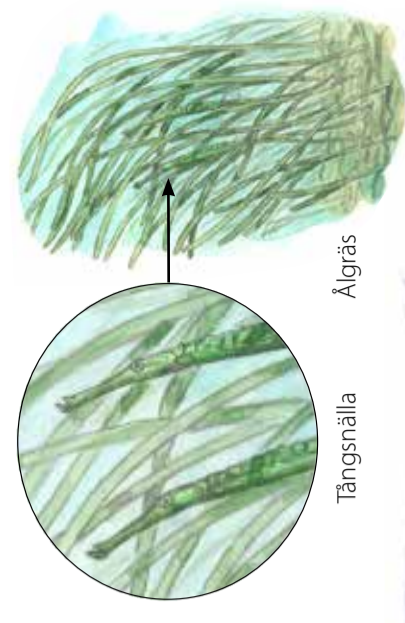

Fåglar i mängd

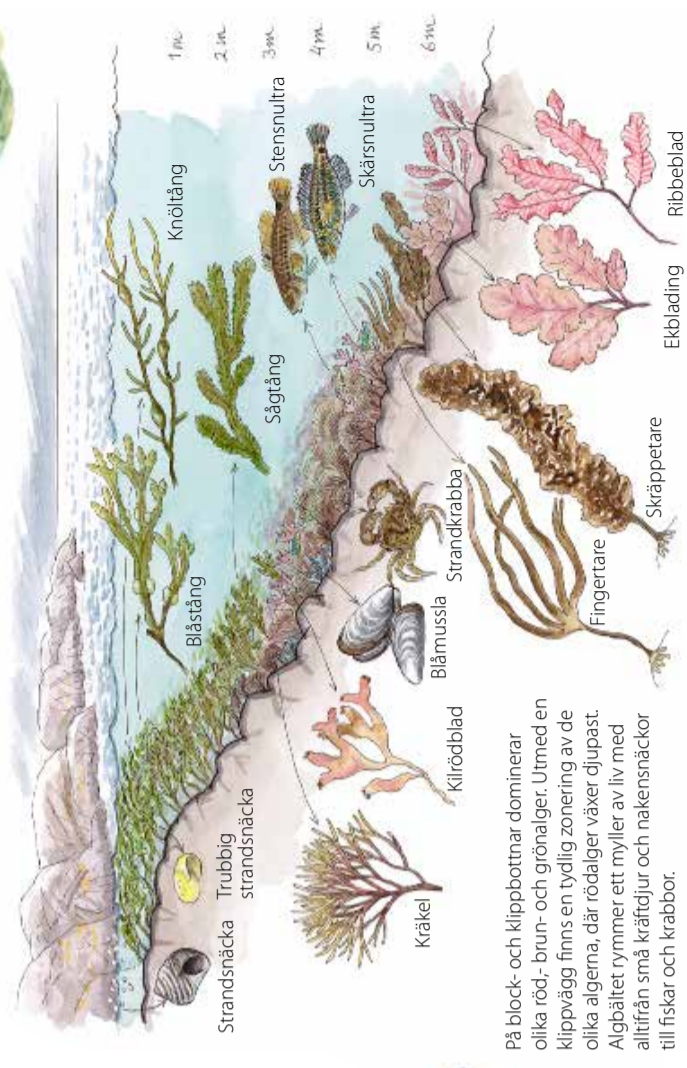
Fler än 240 fågelarter har observerats i reservatet under årens lopp. På de betade strandängarna häckar tofsvipor, rödbenor, gulärlor och större strandpipare. Strandängarna är också värdefulla rastplatser. Stora flockar med vadare provianterar på ängarna, för att klara av sin långa resa mellan häckningsplatserna i norr och övervintringsområdena i sydvästra Europa och Afrika. Under vår och höst rastar också stora mängder änder, gäss och svanar ute på fjorden. För vigg och den sällsynta salskraken är fjorden den viktigaste övervintringslokalen i Halland.

Under ytan

Naturreservatets undervattensmiljöer domineras av grunda bottnar men det finns också djuprännor på 30 meter. Över de grunda ler- och sandbottnarna breder vidsträckt ängar av ålgräs ut sig. Ålgräset har sällskap av skruvning, hårnating och andra vattenväxter. De böljande undervattensängarna är hem för en rad organismer; räkor, krabbor, havsborstmaskar, snäckor, musslor, orm- och sjöstjärnor samt sjöborrar. Ett smörgåsbord för såväl fisk som fågel med andra ord. På klippbottnarna ser vegetationen annorlunda ut. Här växer olika röd-, grön-, och brunalger som kräkel, sågtång och skräppetare. Även här finns ett rikt djurliv.

Ålgräsängar erbjuder skydd för fiskungel och små fiskar. Bland de vajande ålgräsplantorna gömmer sig till exempel välkamoufflerade fiskar som tångsnällor. Liksom sina släktingar sjöhästarna har de karakteristiskt långsträckt nosart.

På block- och klippbottnar dominerar olika röd-, brun- och grönalger. Utmed en klippvägg finns en tydlig zonerings av de olika algerna, där rödalger växer djupast. Algbåtet rymmer ett myller av liv med alltfrån små kräftdjur och makensnäckor till fiskar och krabbor.

